

На основу члана 6 Статута Географског института „Јован Цвијић“ САНУ (тачке 4 и 6), члана 4 Закона о науци и истраживањима и члана 10 Кодекса понашања у научноистраживачком раду, Управни одбор Географског института „Јован Цвијић“ САНУ на седници одржаној 29.12.2020. године доноси

ЕТИЧКИ КОДЕКС ГЕОГРАФСКОГ ИНСТИТУТА „ЈОВАН ЦВИЈИЋ“ САНУ

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1

Етички кодекс дефинише принципе интегритета и етичког приступа у научно-истраживачком раду који се доноси у циљу очувања професионалног достојанства, унапређења моралних вредности, заштите вредности знања и подизања свести о одговорности истраживача у научноистраживачком раду.

Основни циљ Етичког кодекса је да обезбеди добробит научне заједнице, група и индивидуа који учествују у научним истраживањима кроз дефинисање правила понашања у научноистраживачком процесу.

Члан 2

Географски институт „Јован Цвијић“ САНУ (у даљем тексту: Институт) је научна установа која обавља научноистраживачку делатност из области географије, подстиче развој ове научне области и унапређује истраживања у њој у сарадњи са сродним и комплементарним научним установама у земљи и иностранству, у складу са принципима етичности у научном раду.

Институт у свом деловању негује начело академске одговорности, промовише највише етичке и професионалне стандарде у научно-истраживачком раду, поузданост, објективност, непристрасност и независност, отворену комуникацију и међусобно уважавање и поштовање људског достојанства, личну и институционалну одговорност.

Члан 3

Примена Етичког кодекса представља добру праксу, поштenu процену и поштовање основних етичких начела у научно-истраживачком раду. Односно, подразумева поштовање етичких принципа од стране органа, запослених и сарадника који учествују у раду Института.

Члан 4

Поступци прописани Етичким кодексом не представљају замену за грађанске, кривичне, управне, дисциплинске и друге поступке који су уређени Законима и општим правним актима Института и Српске академије наука и уметности (у даљем тексту САНУ).

Члан 5

Запослени и сарадници Института дужни су да поштују основна начела етичности у научноистраживачком раду која подразумева поштовање слобода мишљења и изражавања, колегијалност, лични и професионални интегритет, уважавање и поштовање права, аутономију научног и наставног рада, једнакост и праведност, академску честитост, професионалност, начела непристрасности и одговорности, као и забрану дискриминације и узнемиравања.

ОДНОС ПРЕМА МАТИЧНОЈ УСТАНОВИ, САРАДНИЦИМА И ЈАВНОСТИ

Члан 6

Запослени и сарадници Института дужни су да познају одредбе законских прописа и основних правних аката Института, укључујући и Етички кодекс.

Члан 7

Задатак и одговорност свих запослених и сарадника Института је да чувају улед и достојанство своје професије и институције, те да се одговорно односе према научно-истраживачком раду, односу према сарадницима и осталим члановима академске заједнице, као и у односу према јавности.

Запослени и сарадници дужни су да у свом научно-истраживачком и стручном раду, као и приликом испуњавања свих преузетих обавеза према матичној установи, као и у међусобној и професионалној сарадњи понашају у складу са основним етичким принципима - одговорно, поштено, савесно и веродостојно.

Члан 8

Међусобна и међуинституционална сарадња као и размена података и мишљења неопходан је део научноистраживачког рада кроз учешће у научним истраживањима, дискусији и критици сопствених научних радова и радова колега у области географије и сродних научних дисциплина, а према дефинисаним етичким принципима и уобичајеним истраживачким праксама.

Члан 9

Запослени и сарадници Института делују у циљу очувања угледа и интегритета своје научне установе и научне дисциплине, водећи се принципима отворености, критицизма и поштовања свих научних перспектива и методолошких приступа које практикују њихове колеге и сарадници у својим професионалним праксама.

У испуњавању свих својих професионалних обавеза према Институту, другим научним и стручним установама, као и у свом односу према колегама и јавности, запослени и сарадници Института дужни су да избегавају сукоб интереса.

Члан 10

Запослени и сарадници Института дужни су да поштују и штите лични и професионални интегритет својих колега и сарадника и да се према њима односе без предрасуда и не дискриминишући их по било ком основу.

Недопустива је родна, етничка, религијска, сексуална или било која друга врста дискриминације, као и директно или индиректно узнемиравање, условљавање и присиљавање особе која је одбила и/или пријавила непримерену врсту понашања.

Неприхватљиво је и занемаривање пријаве ове врсте у смислу одгађања или неистраживања пријављеног случаја.

Члан 11

Запослени и сарадници Института дужни су да поступају професионално и непристрасно према заинтересованој јавности у складу са начелима јавне службе и у складу са интересима

јавности, као и да поступају једнако према свим заинтересованим странама, без дискриминације или повлашћивања по било којој основи.

ОДНОС ПРЕМА НАУЧНОМ И СТРУЧНОМ РАДУ

Члан 12

Научни и стручни рад у оквиру Института обавља се у складу са законским прописима Републике Србије, правним актима Српске академије наука и уметности и Министарства просвете, науке и технолошког развоја, као и у складу са основним еколошким нормама.

Члан 13

Научно-истраживачки и стручни рад запослених у Институту спроводи се у складу са највишим етичким стандардима, у складу са међународно прихваћеним стандардима научно-истраживачке одговорности, те у складу с највишим стандардима научне честитости и колегијалности којима се претпоставља:

1. Да су запослени компетентни у домену своје научне области и подручју рада, а да се научна истраживања и објављивање резултата истраживања спроводе у складу са највишим етичким и научним стандардима;
2. Да се међусобни односи запослених у Институту темеље на узајамном поштовању, поверењу, сарадњи и размени мишљења и информација о појединим стручним и научним питањима.
3. Да се гарантује да сви запослени имају право на једнак приступ релевантним информацијама и употреби јавно финансиране опреме, материјала и финансијских средстава;
4. Да се сви учесници истраживања у највећој могућој мери унапред упознају са сврхом и циљевима истраживања, начином прикупљања, архивирања и чувања података, очекиваном употребом података, те могућим користима, штетама или неугодностима које би учесници могли имати током истраживања или након њега;
5. Да гарантују заштиту физичког и интелектуалног интегритета, права и достојанство свих учесника у истраживању, као и принцип добровољности учешћа у истраживању. Тиме се у највећој могућој мери тежи да се осигура обавештени и добровољни усмени или писмени пристанак свих учесника истраживања, као и да обезбеде пристанак у усменој и/или писменој форми за употребу техничких уређаја за снимање слике и/или тона и њихово публиковање. Овај став се односи и на установе и особе које поседују потребне податке или омогућавају приступ истима, односно имају друге интересе које би истраживање могло да угрози;
6. Да се омогућава одустајање било ког учесника у истраживању у било ком моменту научноистраживачког процеса, као и у спровођењу целокупног истраживања, уколико дође до повреде основних етичких принципа и обавеза истраживача, упркос свим предузетим мерама да се то спречи. Такође, да се омогући учесницима истраживања ауторизован увид у транскрипте, као и могућност ревизије или повлачења дела личне изјаве или изјаве у целости који су настали као резултат истраживачког процеса, а на основу личног захтева учесника.
7. Да се грађа која се прикупила током научно-истраживачког процеса архивира, чува, обрађује и користи на одговарајући начин како би се спречио евентуални губитак и уништење научне грађе. Такође, гарантује се обезбеђење складиштења и чувања, као и онемогућавање неауторизованог приступа и разоткривања поверљивих података и/или евентуалне злоупотребе прикупљених података у року од најмање 10 година од завршетка истраживања.
8. Да се гарантује да ће се након објављивања резултата истраживања обезбедити ауторизовани приступ и увид у научну грађу у разумним оквирима свим заинтересованим странама у складу са принципом транспарентности научног рада;

9. Да је целокупан процес обраде података прикупљених у оквиру спроведених истраживања веродостојна и у складу са научном методологијом, а да објављени резултати истраживања и интерпретација грађе не садрже измишљене, фалсификоване или плагиране податке, идеје, поступке или наводе; при чему се строго забрањује плагирање, лажно ауторство, аутоплагирање, кривотворење и лажно представљање резултата истраживања, као и несавесно и неодговорно приказивање резултата рада у извештајима о научноистраживачком раду што се односи на све научноистраживачке доприносе запослених у Институту.

10. Да се предузимају мере заштите ауторских права и интелектуалне својине, у смислу да су аутори и коаутори објављених научних радова способни да бране њихов интелектуални садржај, те да су директно учествовали у развоју идеје и/или изради концепције и/или методологије истраживања, у прикупљању и/или обради и/или интерпретацији података, као и у писању и/или ревизији текста научног или стручног рада;

11. Да се у објављеним научним радовима на одговарајући начин наводе сви извори података које су прикупиле, интерпретирале и објавиле друге особе, групе или установе, те да се експлицитно наведе свако учешће у истраживању особа које нису аутори научног рада;

12. Да се у складу са добром праксом ауторство научног рада не поклања, те да се не наводи ауторство особе која није за то дала свој пристанак, да се из пописа аутора не искључује особа која испуњава услове коауторства, нити да се наводе као коаутори особе које не испуњавају услове коауторства;

13. Да се један научни рад не објављује више него једном (осим уз посебно одобрење редакције публикације и уз навођење публикације у којој је првобитно објављен); да се рукопис научног рада не шаље на рецензију или објављивање у више од једне публикације; да се о стању сопствених радова („у штампи“ или „прихваћен за објављивање“) не извештава искривљено и неистинито, те да се извори и литература у научног раду не наводе намерно погрешно или наклоњено;

14. Да уредници издања Института не смеју уносити никакве измене у погледу форме и садржаја научног рада без сагласности и ауторизације аутора;

15. Чланови научне заједнице дужни су да своје професионалне обавезе обављају у складу са Законом о науци и истраживањима и другим правним актима Института, чиме се забрањује коришћење положаја за стицање личне користи, као и кршење начела објективности и непристрасности у погледу узајамних хијерархијских односа који се тичу оцењивања рада, достигнућа, статуса и професионалног напредовања запослених и сарадника Института.

ОДГОВОРНОСТ НАУЧНЕ УСТАНОВЕ

Члан 14

Одговорност научне установе у погледу поштовања Етичког кодекса односи се на:

1. Институт је дужан да промовише међународне стандарде научног и академског квалитета, аутономије и законитости у спровођењу научно-истраживачког рада;
2. Институт је дужан да сваком истраживачу омогући право на приступ релевантним информацијама и подацима у складу са важећим законским прописима;
3. Институт је дужан да осигура сваком запосленом и сарадницима Института упознавање са одредбама основних законских прописа, Статутом, другим правним актима и Етичким кодексом;
4. Институт је дужан да сноси одговорност доследне и правовремене провере поштовања правила понашања запослених и сарадника у складу са прописаним Етичким кодексом у оквирима своје делатности;
5. Институт обезбеђује поштовање Етичког кодекса у институционалним оквирима формирањем посебног радног тела - Етичке комисије.

РАД ЕТИЧКЕ КОМИСИЈЕ

Члан 15

Етичка комисија представља посебно радно тело Института.

Етичка комисија састоји се од најмање 5 а највише 12 чланова, а у њему су по правилу заступљени чланови из различитих географских дисциплина.

Чланове Етичке комисије, на својој седници, бира Управни одбор на предлог директора из реда запослених са научним звањима.

Мандат чланова Етичке комисије траје 4 године, са могућношћу реизбора.

Председник и потпредседник бирају се на конститутивној седници Етичке комисије простом већином гласова.

Своје одлуке Етичка комисија доноси гласањем, а све одлуке су правоснажне ако за њу гласа већина од укупног броја чланова Етичке комисије.

Члан 16

Етичка комисија се састаје према потреби у складу са доспелим захтевима, жалбама и предлозима који се комисији достављају у писменој форми од стране надлежних органа Института.

Члан 17

Етичка комисија дужна је да на основу захтева оцени и/или осуди свако поступање које је у супротности са начелима Етичког кодекса, као и да предложи начин за решавање евентуалних недостатака и пропуста, као и насталих професионалних и/или међуљудских конфликата.

Члан 19

Етичка комисија у домену својих надлежности:

1. Доноси одлуке о захтевима за утврђивање повреде Етичког кодекса од стране органа, запослених и сарадника Института;
2. Врши оцену усклађености предлога пројеката и методолошких приступа у научним истраживањима са утврђеним етичким стандардима на националном и међународном нивоу за потребе конкурса за финансирање;
3. Врши оцену поштовања етичких принципа у процесу публикаовања научних радова за потребе издаваштва у институционалним оквирима;
4. Врши верификацију поштовања етичких принципа у научним истраживањима и радовима запослених и сарадника Института за потребе публикаовања научних радова у националним и међународним научним часописима и публикацијама, а који су резултат научно-истраживачког процеса који се реализује у оквирима редовне делатности и пројеката Института;
5. Предлаже измене и допуне Етичког кодекса;
6. Обавља и друге послове предвиђене Етичким кодексом и другим општим актима Института у домену професионалне етике;

ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 20

Органи и службе Института дужни су да се у оквиру својих надлежности старају о поштовању и унапређењу етичких стандарда у оквирима Института.

Члан 21

Измене и допуне Етичког кодекса спроводе се поступку као и при његовом доношењу, што подразумева верификацију од стране Управног одбора Института.

Члан 22

Ступањем на снагу Етичког кодекса запослени се саглашавају и прихватају обавезу деловања и понашања у складу са дефинисаним Етичким кодексом.

Етички кодекс Географског института „Јован Цвијић“ САНУ објављен на огласној табли Института дана 29.12.2020.

Етички кодекс Географског института „Јован Цвијић“ САНУ број заводни број из деловодника бр. 98/1 ступа на снагу дана 29.12.2020.